

XÂY DỰNG CHIẾN LƯỢC PHÁT TRIỂN THƯƠNG MẠI ĐIỆN TỬ TỈNH QUẢNG BÌNH PHỤC VỤ PHÁT TRIỂN VÀ HỘI NHẬP

PHAN VĂN THƯỜNG; PHAN HOÀI NAM; VŨ THUẦN TRUNG

Sở Công Thương tỉnh Quảng Bình

1. Đặt vấn đề

Trong thời đại công nghệ thông tin phát triển, thương mại điện tử (TMĐT) nói chung và quản lý nhà nước về TMĐT nói riêng đã được nhiều tổ chức và các học giả trên thế giới đề cập và nghiên cứu. Những năm gần đây, hòa chung với sự phát triển mạnh mẽ của công nghệ thông tin nói chung và TMĐT nói riêng của thế giới Đảng và Nhà nước ta luôn quan tâm và ưu tiên cho phát triển TMĐT, bằng nhiều chủ trương, chính sách như Quyết định số 689/QĐ-TTg của Thủ tướng Chính phủ phê duyệt Chương trình phát triển TMĐT quốc gia giai đoạn 2014-2020. Nhiều tổ chức, doanh nghiệp đã xây dựng chương trình phát triển về TMĐT, thành lập sàn giao dịch TMĐT, tham gia các khóa đào tạo, bồi dưỡng, tập huấn để nâng cao nhận thức về TMĐT. Tuy nhiên thực tế hiện nay, TMĐT ở các tổ chức, doanh nghiệp sản xuất kinh doanh vẫn chưa được quan tâm nhiều, hiệu quả ứng dụng TMĐT chưa cao, các doanh nghiệp tham gia TMĐT một cách tự phát. Nguồn nhân lực phục vụ ứng dụng TMĐT còn thiếu và yếu. Một trong những nguyên nhân dẫn đến vấn đề trên là chưa có những nghiên cứu một cách tổng thể về thực trạng phát triển TMĐT để từ đó đề ra các giải pháp cụ thể, chiến lược phát triển TMĐT một cách đồng bộ, hiệu quả.

Với trách nhiệm là cơ quan quản lý nhà nước về hoạt động TMĐT trên địa bàn tỉnh Quảng Bình, trong thời gian qua, Sở Công Thương đã tham mưu, đề xuất UBND tỉnh ban hành nhiều chương trình, kế hoạch phát triển TMĐT, bước đầu đã đạt được một số kết quả

nhất định. Tuy nhiên, tình hình phát triển TMĐT vẫn còn tồn tại nhiều vấn đề cần giải quyết, đó là: Quá trình xây dựng và triển khai thực hiện các chương trình, kế hoạch còn gặp nhiều khó khăn, việc hoạch định chính sách chưa thực sự sát với nhu cầu thực tế của doanh nghiệp và các cá nhân; sự phân cấp quản lý, hệ thống văn bản quy phạm pháp luật và cơ sở hạ tầng công nghệ thông tin chưa hoàn thiện, thiếu đồng bộ dẫn đến hiệu quả chưa cao, chưa đáp ứng được yêu cầu phục vụ cho phát triển kinh tế - xã hội của tỉnh; các tổ chức, cá nhân chưa nhận thức rõ lợi ích thiết thực của TMĐT mang lại, thiếu sự quan tâm đầu tư ứng dụng vào hoạt động sản xuất, kinh doanh. Để sớm khắc phục các tồn tại hạn chế trên, cần phải tổ chức điều tra, khảo sát, thống kê về tình hình ứng dụng TMĐT để làm cơ sở xây dựng chiến lược với các giải pháp cụ thể nhằm từng bước triển khai có hiệu quả hoạt động ứng dụng TMĐT trên địa bàn tỉnh trong thời gian tới. Trên cơ sở đó việc triển khai thực hiện xây dựng đề tài “Điều tra, khảo sát và xây dựng chiến lược phát triển TMĐT tỉnh Quảng Bình đến năm 2025” là một yêu cầu cấp thiết và có tính thực tiễn cao.

Mục tiêu của đề tài là điều tra, khảo sát, thống kê, tổng hợp cơ sở dữ liệu và đánh giá tình hình ứng dụng TMĐT trong các doanh nghiệp trên địa bàn tỉnh Quảng Bình; Xây dựng chiến lược phát triển TMĐT tỉnh Quảng Bình đến năm 2025; Đề xuất các giải pháp nhằm triển khai thực hiện chiến lược phát triển TMĐT một cách đồng bộ, hiệu quả đến năm 2025.

2. Thực trạng phát triển TMĐT trên địa bàn tỉnh Quảng Bình

Căn cứ vào tình hình kinh tế - xã hội và thực tế doanh nghiệp ở địa phương, đề tài đã lựa chọn số lượng 2.000 doanh nghiệp trên địa bàn các huyện, thị xã, thành phố của tỉnh Quảng Bình để điều tra, khảo sát về tình hình ứng dụng TMĐT của các doanh nghiệp được thể hiện ở bảng.

năm 2020. Hàng năm, Sở Công Thương đều xây dựng kế hoạch phát triển TMĐT trình UBND tỉnh phê duyệt và triển khai thực hiện.

Sở Công Thương đều phối hợp với Cục TMĐT và CNTT, Bộ Công Thương tổ chức từ các lớp tuyên truyền, phổ biến chính sách, pháp luật trong lĩnh vực TMĐT cho cán bộ làm công tác QLNN và cộng đồng doanh nghiệp trên địa bàn tỉnh. Xây dựng và quản trị sàn giao

Bảng: Số lượng các doanh nghiệp điều tra khảo sát TMĐT

TT	Địa bàn	Số lượng	Chiếm tỷ lệ %
1	Mình Hóa	83	04
2	Tuyên Hóa	100	05
3	Quảng Trạch	97	05
4	Ba Đồn	166	08
5	Bố Trạch	252	13
6	Đồng Hới	1.019	51
7	Quảng Ninh	92	05
8	Lệ Thủy	191	10
Tổng		2.000	100%

Qua 2.000 phiếu điều tra, khảo sát tình hình ứng dụng thương mại điện tử tại các doanh nghiệp trên địa bàn tỉnh và thu thập số liệu thứ cấp từ các cơ quan quản lý nhà nước, các tổ chức có liên quan cho thấy tình hình phát triển TMĐT trên địa bàn tỉnh Quảng Bình trong thời gian qua đã thu được một số kết quả nhất định.

Việc triển khai thực hiện các quy định, chính sách của nhà nước về phát triển TMĐT

Trên cơ sở Chương trình phát triển TMĐT quốc gia các giai đoạn, Sở Công Thương đã tham mưu UBND tỉnh ban hành và triển khai thực hiện Chương trình phát triển TMĐT tỉnh Quảng Bình giai đoạn 2011-2015, Chương trình phát triển TMĐT tỉnh Quảng Bình đến

dịch TMĐT tỉnh Quảng Bình tại địa chỉ <http://quangbinhtrade.vn>; xây dựng hệ thống phần mềm dịch vụ công trực tuyến mức độ 3 áp dụng trong các TTHC ngành công thương; đào tạo, tập huấn kỹ năng ứng dụng TMĐT trong hoạt động sản xuất, kinh doanh cho các tổ chức, cá nhân trên địa bàn tỉnh; điều tra, khảo sát tình hình ứng dụng TMĐT của các doanh nghiệp, cá nhân trên địa bàn tỉnh.

Bên cạnh các hoạt động tuyên truyền, phổ biến công tác kiểm tra giám sát việc thực hiện các quy định của pháp luật trong lĩnh vực thương mại điện tử của tỉnh đã được Sở Công Thương và các ngành quan tâm chú trọng thông qua các đợt kiểm tra của lực lượng quản lý thị trường, kiểm tra việc đăng ký sử dụng tên miền

của Sở Thông tin và Truyền thông... Từ những kết quả đó đã giúp cho cộng đồng doanh nghiệp và cán bộ, công chức quản lý nhà nước và người dân có sự tiếp cận tốt hơn đối với các quy định, chính sách của nhà nước về phát triển thương mại điện tử, từ đó nâng cao nhận thức về TMĐT; góp phần tích cực trong xây dựng và áp dụng chính phủ điện tử theo chủ trương của Đảng và Nhà nước, đồng thời tạo môi trường pháp lý và điều kiện phát triển ứng dụng công nghệ thông tin (CNTT) và TMĐT trên địa bàn tỉnh.

Theo báo cáo đánh giá mức độ ứng dụng công nghệ thông tin của các Bộ, cơ quan ngang Bộ, cơ quan thuộc Chính phủ và các tỉnh, thành phố trực thuộc Trung ương năm 2016, Quảng Bình dẫn đầu toàn quốc về chỉ số xây dựng cơ chế, chính sách và các quy định cho ứng dụng công nghệ thông tin. Đây là một kết quả thể hiện sự nỗ lực và đáng ghi nhận của các cơ quan chuyên môn làm công tác quản lý CNTT và TMĐT trên địa bàn tỉnh Quảng Bình.

Việc đầu tư phát triển hạ tầng kỹ thuật phục vụ hoạt động TMĐT

- Trong các cơ quan quản lý nhà nước

Tính đến năm 2016, 100% sở, ban, ngành, UBND cấp huyện đã có hệ thống mạng LAN; 98% cán bộ, công chức, viên chức trong các cơ quan hành chính nhà nước đã được trang bị máy vi tính. 100% sở, ban, ngành, UBND cấp huyện đã được kết nối mạng TSLCD, kết nối đường truyền Internet tốc độ cao và đã có trang thông tin điện tử với tần suất cập nhật thường xuyên. 100% UBND cấp huyện, 60% Sở, ban, ngành và 10% UBND cấp xã đã được trang cấp hệ thống một cửa điện tử. 100% dịch vụ công trực tuyến được cung cấp trên Cổng thông tin điện tử của tỉnh, trong đó 98% DVC mức độ 2 và 2% DVC mức độ 3. Cán bộ, công chức, viên chức thường xuyên sử dụng máy vi tính, thư điện tử, truy nhập Internet để phục vụ công việc chuyên môn nghiệp vụ.

- Trong các doanh nghiệp, tổ chức, cá nhân

Tính đến năm 2016, 100% doanh nghiệp đã trang bị máy tính, 95% doanh nghiệp đã kết

nối Internet và 35% doanh nghiệp đã quan tâm đầu tư xây dựng website để quảng bá, giới thiệu sản phẩm. Tỷ lệ doanh nghiệp có bố trí lao động chuyên trách CNTT là 44% và chuyên trách thương mại điện tử là 11%; số doanh nghiệp có trên 50% lao động thường xuyên sử dụng email phục vụ công việc là 24%. Số thuê bao điện thoại và thuê bao kết nối Internet đạt tỷ lệ tương đối cao, trong đó thuê bao điện thoại 698.000 chiếm tỷ lệ 80%; số thuê bao Internet tính đến năm 2016 là 66.000 thuê bao.

Những số liệu trên nếu so sánh với mặt bằng chung toàn quốc thì vẫn còn khá khiêm tốn. Tuy nhiên, với điều kiện kinh tế - xã hội của tỉnh còn nhiều khó khăn và quy mô các doanh nghiệp trên địa bàn chủ yếu là nhỏ và vừa thì với kết cấu hạ tầng kỹ thuật nói trên có thể đáp ứng phần nào nhu cầu phát triển TMĐT trong giai đoạn hiện nay.

Kết quả thực hiện các giải pháp, dịch vụ TMĐT

Sau 5 năm thực hiện Kế hoạch phát triển TMĐT tỉnh Quảng Bình giai đoạn 2011-2015 về cơ bản đã đạt được các mục tiêu đề ra: 100% cơ quan quản lý nhà nước thực hiện cung cấp thông tin qua website về quy định, thủ tục cho các loại công việc liên quan đến doanh nghiệp, người dân (theo lộ trình Đề án 30 của Chính phủ). 100% cơ quan quản lý nhà nước trên địa bàn tỉnh có cán bộ, công chức tham gia các khóa đào tạo, bồi dưỡng kiến thức, kỹ năng về TMĐT. 100% hợp đồng, giao dịch mua sắm, đấu thầu, đấu giá của các cơ quan hành chính trong tỉnh được công bố trên Cổng thông tin điện tử của tỉnh và các trang thông tin điện tử. Có 80% doanh nghiệp trong tỉnh tham gia các hội thảo, các khóa đào tạo về TMĐT. Khoảng 30% doanh nghiệp nắm được kỹ năng kinh doanh trên mạng. Tỷ lệ doanh nghiệp thực hiện trao đổi thông tin, truyền dữ liệu qua mạng trong các hoạt động tiếp thị, giới thiệu sản phẩm, giao dịch với đối tác và khách hàng; nhận đặt hàng và ký kết hợp đồng bằng các văn bản điện tử ngày một nâng cao. Xây dựng và

đưa vào vận hành sàn giao dịch TMĐT tỉnh Quảng Bình tại địa chỉ website <http://www.quangbinhtrade.vn>; kết quả sau 4 năm đưa vào vận hành đã thu hút được sự tham gia tích cực của cộng đồng doanh nghiệp trên địa bàn, sàn giao dịch TMĐT tỉnh đã quy tụ hơn 75 doanh nghiệp trên địa bàn tham gia quảng bá thương hiệu, giới thiệu gần 300 mặt hàng, sản phẩm đến người tiêu dùng trong và ngoài nước. Đã có trên 50 tổ chức, doanh nghiệp được hỗ trợ về mặt kỹ thuật và kinh phí để xây dựng và vận hành, nâng cấp website quảng bá sản phẩm, bán hàng trực tuyến.

Bên cạnh những kết quả đã đạt được, việc thực hiện chương trình phát triển TMĐT trên địa bàn tỉnh Quảng Bình vẫn còn một số tồn tại, hạn chế: Một số chỉ tiêu của Chương trình phát triển TMĐT giai đoạn 2010-2015 đề ra vẫn chưa đạt yêu cầu. Việc cung cấp dịch vụ công liên quan đến lĩnh vực hoạt động sản xuất, kinh doanh chủ yếu chỉ mới dừng lại ở mức độ 2, tính đến năm 2016 cả tỉnh chỉ mới cung cấp 27 dịch vụ công mức độ 3, chưa có dịch vụ công mức độ 4. (theo Báo cáo đánh giá mức độ ứng dụng công nghệ thông tin của các Bộ, cơ quan ngang Bộ, cơ quan thuộc Chính phủ và các tỉnh, thành phố trực thuộc Trung ương năm 2016 thì Quảng Bình xếp thứ 46/63 tỉnh, thành). Hoạt động của sàn giao dịch TMĐT còn hạn chế, các giao dịch chủ yếu thực hiện theo hình thức giao dịch doanh nghiệp - doanh nghiệp (B2B) chưa thực sự thu hút cá nhân, doanh nghiệp tham gia giao dịch, giới thiệu sản phẩm. Phần lớn người tiêu dùng và các doanh nghiệp chủ yếu vẫn sử dụng kênh mua bán trực tiếp thông qua các trung tâm - dịch vụ, siêu thị, chợ... Số lượng sử dụng kênh mua bán trực tiếp qua TMĐT còn hạn chế. Các hình thức thanh toán qua tài khoản như trả lương hưu, thanh toán tiền điện, tiền nước sạch và các phí dịch vụ khác chưa được phổ biến...

3. Những giải pháp phát triển TMĐT tỉnh Quảng Bình

Cùng với sự phục hồi của nền kinh tế, xu hướng toàn cầu hóa và sự phát triển mạnh mẽ

của thương mại điện tử trên thế giới cũng như tại Việt Nam, thương mại điện tử trên địa bàn tỉnh Quảng Bình được kỳ vọng sẽ tăng trưởng nhanh trong những năm tới nhờ vào việc triển khai thực hiện các quy định, chính sách của nhà nước về phát triển TMĐT, việc đầu tư phát triển hạ tầng kỹ thuật phục vụ hoạt động TMĐT. Nhìn chung, thị trường TMĐT ở Quảng Bình có tiềm năng lớn và giao dịch trực tuyến thời gian sắp tới có thể được coi là một xu thế tất yếu.

Quan điểm phát triển của tỉnh Quảng Bình là đẩy mạnh ứng dụng TMĐT trong các cơ quan quản lý nhà nước và doanh nghiệp là một nội dung quan trọng trong phát triển kinh tế - xã hội của tỉnh; Phát triển đồng bộ hạ tầng cơ sở của TMĐT; khuyến khích và tạo điều kiện thuận lợi để mọi tổ chức, cá nhân trong và ngoài nước đầu tư cơ sở hạ tầng phát triển TMĐT trên địa bàn tỉnh.

Mục tiêu phát triển TMĐT là xây dựng các hạ tầng cơ bản và triển khai các giải pháp, hoạt động hỗ trợ phát triển lĩnh vực TMĐT tỉnh Quảng Bình, đưa TMĐT trở thành hoạt động phổ biến trong các doanh nghiệp nhằm thúc đẩy quá trình phát triển sản xuất, mở rộng thị trường, quảng bá thương hiệu, sản phẩm của doanh nghiệp trên thị trường trong và ngoài nước; nâng cao năng lực cạnh tranh của các doanh nghiệp và năng lực cạnh tranh của tỉnh, góp phần thực hiện mục tiêu chung phát triển kinh tế - xã hội theo hướng công nghiệp hóa - hiện đại hóa.

Để thực hiện tốt mục tiêu và chương trình phát triển TMĐT tỉnh Quảng Bình trong thời gian tới cần phải tiến hành đồng bộ nhiều giải pháp.

- Đối với các cơ quan quản lý nhà nước

Tiến hành xây dựng hoàn thiện cơ chế, chính sách, trong đó tiếp tục xây dựng chương trình phát triển TMĐT tỉnh Quảng Bình đến năm 2025. Rà soát, bổ sung, sửa đổi và ban hành các cơ chế, chính sách về phát triển TMĐT trên địa bàn: chính sách khuyến khích doanh nghiệp phát triển và ứng dụng các tiện

ích thanh toán điện tử; sử dụng hóa đơn điện tử trong mua bán hàng hóa dịch vụ; dịch vụ hỗ trợ người mua hàng; khuyến khích người tiêu dùng sử dụng các phương tiện thanh toán không dùng tiền mặt khi mua hàng... Xây dựng kế hoạch và chiến lược phát triển hạ tầng công nghệ thông tin vững chắc; hệ thống tài chính tự động; thực thi đồng bộ các biện pháp bảo vệ quyền lợi người tiêu dùng, người sản xuất; chú trọng đầu tư kết cấu hạ tầng TMĐT gắn với đầu tư kết cấu hạ tầng CNTT, công nghệ viễn thông, mạng internet...

Tập trung đẩy mạnh tuyên truyền, phổ biến và nâng cao nhận thức của cộng đồng về TMĐT thông qua các hoạt động truyền thông trên báo giấy, báo điện tử, truyền thanh, truyền hình, ấn phẩm, mạng xã hội và các hình thức khác. Phổ biến, tuyên truyền về lợi ích và kỹ năng ứng dụng TMĐT cho các doanh nghiệp, người tiêu dùng các ngành sản xuất và dịch vụ chính; quảng bá các doanh nghiệp điển hình thành công trong ứng dụng và cung cấp dịch vụ TMĐT đến các tầng lớp nhân dân...

Xây dựng, kiện toàn bộ máy chuyên trách quản lý nhà nước về TMĐT tại địa phương. Thường xuyên tổ chức bồi dưỡng, nâng cao kiến thức và có kế hoạch đào tạo chuyên sâu cho cán bộ chuyên trách TMĐT từ cấp tỉnh đến cấp huyện. Tăng cường trao đổi, học tập kinh nghiệm từ các quốc gia tiên tiến về thương mại điện tử, liên kết hợp tác trong các chương trình đào tạo nguồn nhân lực cho cơ quan quản lý nhà nước về TMĐT.

Thực hiện đa dạng hóa trong huy động các nguồn vốn đầu tư cho hoạt động TMĐT, từ nguồn ngân sách tỉnh, kinh phí hỗ trợ của ngân sách Trung ương, huy động các nguồn kinh phí từ các chương trình, dự án khác và nguồn xã hội hóa.

Xã hội hóa đầu tư; tạo điều kiện cho các doanh nghiệp tham gia đầu tư phát triển TMĐT. Triển khai đầu tư theo hình thức đối tác công tư đối với các dự án ứng dụng phát triển Chính quyền điện tử, công dân điện tử và doanh nghiệp điện tử; các dự án cung cấp các

dịch vụ có thu phí....

Triển khai hình thức thuê dịch vụ công nghệ thông tin, dịch vụ hạ tầng TMĐT các doanh nghiệp công nghệ thông tin.

Tăng cường hợp tác liên kết và học tập kinh nghiệm giữa các địa phương trong cả nước, hình thành hệ thống phát triển TMĐT từ Trung ương đến địa phương.

- Đối với các doanh nghiệp trên địa bàn tỉnh

Chủ động xây dựng đội ngũ lao động chuyên trách về TMĐT, cần lựa chọn những lao động đã được đào tạo về CNTT, mạng Internet và đặc biệt là có am hiểu về TMĐT. Tích cực tham gia các đợt tập huấn, các khóa đào tạo và các chương trình phát triển TMĐT do các sở, cơ quan ban ngành tổ chức. Tổ chức các buổi hội thảo nhằm tuyên truyền về lợi ích của thương mại điện tử để từng bước thay đổi tập quán, tâm lý của người tiêu dùng từ chỗ chỉ quen mua sắm trực tiếp tại các siêu thị, các chợ chuyển sang mua sắm qua mạng.

Tăng cường công tác đào tạo và bồi dưỡng nhằm nâng cao trình độ chuyên môn cho các tổ chức, cá nhân tham gia thực hiện công tác quản trị mạng cũng như có thể khai thác đầy đủ các ứng dụng của TMĐT. Đào tạo các chuyên gia tin học và phổ cập kiến thức về TMĐT không những cho các bộ phận quản lý mà còn cho các bộ phận thực thi về TMĐT. Tuyển chọn các chuyên viên CNTT có đủ trình độ, kinh nghiệm nhất định vào làm việc và đảm nhiệm một số vị trí quan trọng trong doanh nghiệp.

Xây dựng kế hoạch phát triển thương mại điện tử trong các doanh nghiệp.

Đẩy mạnh tiếp thị trực tuyến thông qua xây dựng, duy trì và cập nhật website của doanh nghiệp.

Tìm kiếm cơ hội ứng dụng thương mại điện tử đối với nhóm ngành nghề đang kinh doanh.

Việc chọn hướng đi cho doanh nghiệp để ứng dụng TMĐT là việc làm rất quan trọng, vừa phù hợp với xu thế toàn cầu, vừa tận dụng các lợi ích của TMĐT và sẽ mang lại sự thành công cho doanh nghiệp một cách nhanh chóng.■